

ТАСДИҚ МЕКУНАМ
Декани факултети ТРС ва ҲИ,
ДТТ ба номи М.С.Осимӣ,
н.и.т. Абдурасулов Д.А.

« 05 » 02 соли 2025

ХУЛОСАИ

чаласан васеи семинари илмии кафедраҳои “Системаҳои автоматонидашудаи идоракуноӣ”, “Технологияҳои иттилоотӣ ва хифзи маълумот”, “Автоматонии равандҳои технология ва истехсолот” ва “Математикаи олий”-и Донишгоҳи техникаи Тоҷикистон ба номи академик М.С. Осимӣ

Иштирок доштан: Ғафуров М.Ҳ. – н.и.т., дотсент; Юнусов Н.И. - н.и.т., дотсент; Равшанов Ч.Б. - н.и.и., дотсент; Мусинов А.С. – н.и.и., дотсент; Садриддинов М. – н.и.ф.–м., дотсент; Умарализода Р.Ш. - н.и.т., дотсент; Бандишоева Р.М. - н.и.т., дотсент; Джалолов У.Х. - н.и.т., дотсент; Нарзуллоев С.А. - н.и.т., дотсент; Назаров А.Ш. – н.и.и., дотсент; Қабилов Ш.С. – н.и.т., дотсент; Қосимов А.А. – н.и.т., дотсент; Холов Ш.Ё. – н.и.т., дотсент; Бобобеков К.М. - н.и.т., муаллими калон; Якубов Н.С. – н.и.ф.–м., муаллими калон; Бадалова М.А. - н.и.т., муаллими калон; Раҷабова А.С. - муаллими калон.

Таклифшудагон: Каландарбеков И., д.и.т., профессор; Мирзоев С.Ҳ. – д.и.т., дотсент; Ашурзода Б.Х. – н.и.т.; Қайюмов М.М. – доктор PhD. Ҳамагӣ: 21 нафар.

РЎЗНОМА:

1. Баррасии кори тадқиқотӣ - диссертатсионии Пиров Саидали Мирзоалиевич дар мавзӯи “Таҳия ва тадқиқи критерияҳои миқдорӣ барои баҳодиҳии хушоҳангии калимаҳои тоҷикӣ” аз рӯйи ихтисоси 05.13.11 – “Таъминоти математикӣ ва барномавии мошинҳои ҳисоббарор, муҷтамаъҳо ва шабакаҳои компютерӣ”.

Кори диссертатсионӣ дар кафедраи технологияҳои иттилоотӣ ва иртиботии факултети механикаю математикаи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ба анҷом расонида шудааст.

Роҳбарони илмӣ: доктори илмҳои физикаю математика, академики АМИТ, профессор Усманов З.Қ. ва доктори илмҳои техникӣ, дотсенти кафедраи информатикаи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон Мирзоев С.Ҳ.

ШУНИДА ШУД: Маърузаи Пиров С.М. дар мавзуи “Таҳия ва тадқиқи критерияҳои миқдорӣ барои баҳодихии хушоҳангии калимаҳои тоҷикӣ”, ки барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои техникӣ аз рӯи ихтисоси 05.13.11 – “Таъминоти математикӣ ва барномавии мошинҳои ҳисоббарор, мучтамаъҳо ва шабакаҳои компютерӣ” ба шӯрои диссертатсионии мувофиқ ба ихтисос пешниҳод мегардад.

Маъруза дар шакли рӯнамо пешниҳод мегардад.

МУҲОКИМА ВА МУЛОҲИЗАҲО

Дар муҳокима ва мулоҳизаҳо иштирок карданд: Роҳбари илмӣ, д.и.т., дотсент Мирзоев С.Ҳ.; н.и.т., дотсент Ғафуров М.Ҳ.; н.и.т., дотсент Қосимов А.А.; н.и.т. Қайюмов М.

Баромадкунандагон қайд карданд:

Дар давраи омода кардани диссертатсия ва то айна замон диссертант Пиров Саидали Мирзоалиевич дар вазифаҳои ассистент ва муаллими калони кафедраи технологияҳои иттилоотӣ ва иртиботии факултети механикаю математикаи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон кору фаъолият карда истодааст.

Соли 2006 факултети механикаю математикаи Донишгоҳи Давлатии Миллии Тоҷикистон (ҳозира ДМТ) - ро бо ихтисоси математикаи амалӣ хатм намудааст.

Дар натиҷаи муҳокимаи диссертатсия дар мавзуи «Таҳия ва тадқиқи критерияҳои миқдорӣ барои баҳодихии хушоҳангии калимаҳои тоҷикӣ» ҳулосаи зерин қабул гардидааст.

Баҳои кори иҷро гардидаи унвончӯ. Диссертатсияи Пиров Саидали Мирзоалиевич дар мавзуи «Таҳия ва тадқиқи критерияҳои миқдорӣ барои баҳодихии хушоҳангии калимаҳои тоҷикӣ» аз рӯи ихтисоси 05.13.11 – «Таъминоти математикӣ ва барномавии мошинҳои ҳисоббарор, мучтамаъҳо ва шабакаҳои компютерӣ» ба омӯзиши масъалаи таҳия ва тадқиқи критерияҳои миқдорӣ барои баҳодихии хушоҳангии калимаҳои тоҷикӣ ва таҳия намудани асосҳои системаҳои худкори шинохти хушоҳангии калимаҳо, бахшида шудааст.

Баҳои мубрамияти мавзуи диссертатсия. Мубрамияти мавзуи таҳқиқоти пеш аз ҳама бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи тасдиқи барномаи истифода ва рушди технологияи иттилоотӣ дар забони тоҷикӣ”, эълон гардидани солҳои 2020-2040 “Бистсолаи омӯзиш ва рушди илмҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ дар соҳаи илм ва маориф” ва як қатор барномаву стратегияҳои дар ин самт қабул гардида алоқамандии бевосита дорад.

Инчунин дар китоби Пешвои миллат “Суханҳои ҳикматомӯзи Президент Эмомалӣ Раҳмон дар бораи забон” чунин омадааст: “Поку беолоиш нигоҳ доштани забон ва асолату шевоии онро ҳифз кардан қарзи фарзандии ҳар яки мову шумост. Бинобарин олимону зиёиёни мо бояд бо таҳқиқи масъалаҳои муҳимтарини забон ва таҷдиду таҳияи қомусу фарҳангномаҳо, ки барои баланд бардоштани сатҳи забондонӣ ва маърифати забаномӯзии наслҳои имрӯзу оянда заруранд, ҷиддӣ машғул шаванд”.

Бо пайдо гардидани аввалин барномаҳои компютерӣ, андешаи коркард, нигоҳдорӣ, таҳлил, талаффуз ва тарҷумаи матнҳо низ ба вуҷуд омад. Барномаҳои гуногун барои коркарди иттилооти матнӣ таҳия гардидаанд, ки муҳимтарин масъалаҳои илми забоншиносиро ҳал мекунанд. Яке аз масъалаҳои мазкур ин хушоҳангӣ ё хоноии матнҳо ва баҳодиҳии он тавассути компютер мебошад, ки он барои қисме аз забонҳои дунё ҳали худро пайдо намудааст.

Саҳми шахсии доктараб дар ба даст овардани натиҷаҳои диссертатсия:

- иттилоъдиҳии аломатҳои, ки барои шинохт ва муайянкунии хушоҳангии калимашаклҳо таъйин шудаанд таҳқиқ карда шуд;

- самаранокии истифодаи N-граммаҳои ҳуруфӣ (N=1,2,3) ба сифати аломатҳои муайянкунандаи хушоҳангии калимашаклҳо муқаррар карда шуд;

- самаранокии таснифгари Усмонов З.Ҷ. муқаррар карда шуд, ки қобилияти бо саҳеҳии то 96% муайян кардани хушоҳангии маҷмуи калимашаклҳоро дорад;

- бо мақсади комилан кам кардани ҳаҷми раванди ҳисобкунӣ имконияти самаранокии истифодаи на ҳама, балки танҳо элементҳои алифбои N-граммаҳои (N=1,2,3) рамзии баландбасомад барои муайянкунии хушоҳангии калимашаклҳо истифода карда шуд;

- бори аввал дар Тоҷикистон маҷмааи барномаи компютери замонавӣ барои шинохти худкори хушоҳангии калимашаклҳои тоҷикӣ, сохта шуд.

Саҳеҳияти натиҷаҳои илмӣ ва хулосаҳои асосӣ бо як силсила озмоишҳои ҳисоббарорӣ тасдиқ мешаванд, ки дар онҳо хушоҳангии калимашаклҳои гуногун бо саҳеҳияти кифоя баланд муайян шудаанд.

Аҳамияти амалии диссертатсия ва натиҷаҳои бадастомада дар он зухур меёбад, ки дар он бо усули таҷрибавӣ, усули нави таснифоти бузургҳои тасодуфии фосиладор мавриди санҷиш қарор ёфт ва самаранокии татбиқи он бо мақсади шинохти худкори хушоҳангии калимашаклҳои ҷопии тоҷикӣ, муқаррар карда шуд. Аҳамияти амалии кор аз он иборат аст, ки вай барои татбиқи маҷмуаи барномаи компютери дар он сохташуда дар соҳаҳои илму маориф, фарҳанг, забоншиносӣ, адабиётшиносӣ ва системаҳои компютери коркарди матн барои шинохти худкори хушоҳангии калимашаклҳои тоҷикӣ

пешбинӣ шудааст.

Маҷмааи барномавии дар доираи кори диссертатсионӣ таҳиягардида «ХУШСАДО» номгузорӣ шудааст ва дар муассисаҳои зерин истифода бурда мешавад:

1. Донишгоҳи миллии Тоҷикистон;
2. Донишкадаи забон ва адабиёт ба номи А.Рӯдакӣ.

Интишорот аз рӯи мавзуи диссертатсия. Аз рӯи мавзуи диссертатсионӣ 13 мақола нашр шудаанд. Аз онҳо 6 мақолаи илмӣ, дар нашрияҳои аз тарафи ҚОА –и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон тавсияшуда нашр гардидаанд.

Мақолаҳои, ки дар нашрияҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон чоп шудаанд:

[1 – М] Пиров С.М. К разработке основ эвфонетрии слов [Текст] / З.Д. Усманов, С.М. Пиров // Известия Академии наук Республики Таджикистан. Отделение физико-математических, химических, геологических и технических наук. - 2015. - №3 (160). - С. 39-42.

[2 – М] Пиров С.М. Дар бораи баъзе масъалаҳои хушоҳангии матнҳои тоҷикӣ [Матн] / С.М. Пиров // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. -2017, - № 4-3. -С.105-109.

[3 – М] Пиров С.М. Таҳқиқи биграммаҳои “Гулистон”-и Саъдии Шерозӣ [Матн] / С.М. Пиров // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. -2017, -№ 1/5. - С.156-159.

[4 – М] Пиров С.М. Алгоритм распознавания благозвучия таджикских слов при использовании униграмм [Текст] / С.М. Пиров // Доклады Национальной академии наук Таджикистана. -2022, т. 65, № 1-2. С.57-62.

[5 – М] Пиров С.М. Алгоритми шинохти хушоҳангии калимаҳои тоҷикӣ бо истифодаи биграммаҳо [Матн] / С.М. Пиров // Паёми ДМТ, баҳши илмҳои табиӣ. -2022. -№2. - С. 102-111.

[6 – М] Пиров С.М. Алгоритм распознавания благозвучия таджикских слов при использовании триграмм [Текст] / С.М. Пиров // Вестник, Филиала МГУ им. В.М.Ломоносов в г.Душанбе, раздел информатика. -2023, Том 1, -№1 (29). -С. 35 - 42.

ХУЛОСА

1. Мутобиқати муҳтавои диссертатсияи ихтисоси интиҳобгардида. Мундариҷаи таҳқиқоти диссертатсия ба бандҳои 1, 4 ва 7-и шиносномаи ихтисоси илмии барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои техника аз рӯи ихтисоси 05.13.11 – «Таъминоти математикӣ ва барномавии мошинҳои ҳисоббарор, муҷтамаъҳо ва шабакаҳои компютерӣ», мувофиқат мекунад:

Б.1. Амсилаҳо, усулҳо ва алгоритмҳои банақшаگیرӣ ва таҳлили барнома ва низоми барномавӣ, инчунин тағйирдиҳии эквивалентӣ, верификатсия ва тестиронии онҳо;

Б.4. Низоми идоракунии манбаи маълумот ва дониш;

Б.7. Интерфейсҳои инсон-мошин, амсилаҳо, усулҳо, алгоритмҳо ва воситаҳои барномавии мошинии графикӣ, визуализатсия, коркарди тасвир, низоми ҳақиқати виртуалӣ, муоширати мултимедӣ.

2. Диссертатсияи Пиров С.М. дар мавзӯи «Таҳия ва тадқиқи критерияҳои миқдорӣ барои баҳодихии хушоҳангии калимаҳои тоҷикӣ» ба талаботҳои КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон нисбати корҳои диссертатсионӣ пешниҳодшуда, ҷавобгӯ буда барои ҳимоя ва дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои техникӣ аз рӯи ихтисоси 05.13.11 – «Таъминоти математикӣ ва барномавии мошинҳои ҳисоббарор, муҷтамаъҳо ва шабакаҳои компютерӣ», тавсия карда мешавад.

Хулосаи дар ҷаласаи васеи семинари илмӣ кафедраҳои «Автоматонии равандҳои технологӣ ва истеҳсолот», «Технологияҳои иттилоотӣ ва ҳифзи маълумот», «Системаҳои автоматонидашудаи идоракунии» ва «Математикаи олий»-и Донишгоҳи техникӣ Тоҷикистон ба номи академик М.С. Осимӣ қабул карда шудааст.

Натиҷаи овоздиҳӣ: «тарафдор» - 21 нафар, «зид»-0, «бетараф»-0.

Раиси ҷаласа, н.и.и., дотсент

А.С. Мусинов

Котиби ҷаласа, н.и.т., дотсент

Ш.Ё. Холов

Имзои Мусинов А.С. ва Холов Ш.Ё. ро тасдиқ мекунам:

Сардори ШК ва КМ ДТТ
ба номи академик М.С.Осимӣ

Н.Х. Қодирзода

